

АКТУАЛЬНІ ПИТАННЯ ПІСЛЯДИПЛОМНОЇ ОСВІТИ ВЧИТЕЛІВ В УМОВАХ НЕПРОГНОЗОВАНИХ ВПЛИВІВ (ПАНДЕМІЯ COVID-19): ТРАНСФОРМАЦІЯ ЛЮДСЬКИХ ЦІННОСТЕЙ

Малихін О. В.

доктор педагогічних наук, професор

Інститут педагогіки Національної академії педагогічних наук України
м. Київ, України

Арістова Н. О.

доктор педагогічних наук, професор

Інститут педагогіки Національної академії педагогічних наук України
м. Київ, України

У дослідженні висвітлюються актуальні питання стосовно оновлення системи післядипломної освіти вчителів, яка покликана швидко й активно реагувати на зміни, котрі відбуваються в системі освіти країни загалом та в системі загальної середньої освіти зокрема.

***Ключові слова:** система післядипломної освіти вчителів, непрогнозовані впливи, учителі як агенти змін, людські цінності.*

The research presents topical issues related to updating the system of teachers' postgraduate education designed to respond quickly and actively to the changes taking place in the educational system of the country in general and in the system of general secondary education in particular.

***Key words:** system of teachers' postgraduate education, unpredicted influences, teachers as agents of change, human values.*

Глобальним викликом для суспільства загалом і теорії навчання зокрема стало обумовлене пандемією COVID-19 тісне спілкування та співіснування

людей, які є приналежними до різних поколінь (мовчазне покоління, бєбі-бумери, покоління X, мїлленїали (покоління Y), покоління Z, покоління «Альфа»). І найбільш гострі й навіть конфліктно-вибухові ситуації, як виявилось, спричиняються потребами організації й здійснення освітнього процесу в домашніх умовах за прямого або опосередкованого впливу вчителів та безпосередньої участі (домїнуванні) представників інших поколінь (батьки, бабусі та дїдусі, інші родичі). Отже, зовсім несподївано виникає кардинально нова сукупність психолого-дидактичних завдань, котрі потребують негайного розв'язання. І психологи, і дидакти розуміють відсутність наявних дієвих методик навчання, котрі були б максимально продуктивними в зовсім нових умовах співіснування людей в суспільстві загалом й у межах освітнього середовища, де спілкування його основних суб'єктів (учнів і вчителів) здебільшого перетворилося на опосередковане, а супровідна роль батьків набуває більш важливого значення. І як наслідок, виникає потреба перегляду наявних теоретико-методологічних основ організації та реалізації освітнього процесу на етапі загальної середньої освіти. Під впливом пандемії COVID-19 загострилася проблема розуміння інтегрованих психолого-дидактичних задач, які постають перед усіма суб'єктами освітнього процесу у парадигмі «вчителі – учні – батьки».

Система післядипломної освіти вчителів покликана швидко й активно реагувати на зміни, котрі відбуваються в системі освіти країни загалом і в системі загальної середньої освіти зокрема. Новий Закон України «Про повну загальну середню освіту» (2020 р.) [4] передбачає фундаментальну реформу системи загальної середньої освіти та наголошує на необхідності виховання молодих громадян України як носіїв загальноєвропейських цінностей. І як результат, існує великий попит на підготовку вчителів Нової української школи як агентів змін та носіїв загальноєвропейських цінностей [1].

Пандемія COVID-19 стала глобальним викликом для системи освіти в Україні та українського суспільства загалом, як невід'ємної частини світової людської спільноти, яка змушена швидко й ефективно реагувати на соціально-

економічні трансформації, зумовлені потребами перегляду майже всіх сфер життєдіяльності людини в умовах непрогнозованих глобальних впливів. Система загальної середньої освіти перебуває в Україні в стані активних змістових і процесуальних змін, спрямованих на забезпечення сталого розвитку особистості в контексті інтеграції й адаптації системи цінностей, притаманних українському суспільству й особистості громадянина України до системи загальноєвропейських цінностей та загальнолюдських цінностей у масштабі глобалізованого світу в контексті реалізації Концепції «Нова українська школа» (2016 р.) [1]. Таким чином, виокремлена проблема потребує ґрунтовного теоретико-методологічного осмислення й на цій основі розроблення психолого-дидактичного та дидактико-методичного забезпечення освітнього процесу в закладах загальної середньої освіти в сучасних реаліях, зумовлених непередбачуваними глобальними впливами, пов'язаними з пандемією COVID-19. І саме система післядипломної освіти вчителів може виявитися дієвим засобом об'єднання зусиль науковців і практиків у забезпеченні появи оновленого змісту освіти (за урахування трансформації сприйняття системи загальноєвропейських і загальнолюдських цінностей), а також інноваційних (зумовлених сучасними непередбачуваними глобальними викликами) підходів, технологій, методик, форм організації, методів, прийомів і засобів навчання в системі загальної середньої освіти.

Фундаментальною психолого-педагогічною основою розроблення окресленої проблеми виявляються наукові праці, у яких висвітлюються питання: методології вивчення педагогічних явищ і процесів та їх моделювання; теорії особистості та теорії розвитку особистості; теорії діяльності та теорії пізнавальної діяльності, пізнавальної самостійності й пізнавального інтересу; теорії цінностей (базові людські цінності, універсальні людські цінності, загальні європейські цінності); інтеграції формальної, неформальної й інформальної освіти учнів і вчителів; застосування інформаційних технологій в освіті; дистанційної освіти та дистанційного навчання; автономності особистості й особистісної автономії; концепції

самоактуалізації, самоефективності, саморозвитку, самовиховання та самовдосконалення особистості в освітній діяльності; теорії навчання, самостійного навчання й організації самостійної навчальної діяльності, індивідуалізації й диференціації навчання; закономірності професійного становлення особистості у вищій педагогічній школі; організації та здійснення післядипломної підготовки вчителів [2; 3; 5; 6; 7].

У сьогоденних реаліях маємо констатувати факт відсутності наукових і науково-методичних доробків, у яких би висвітлювалися теоретичні положення, методологія та конкретизовані методики підготовки вчителів до організації та здійснення освітнього процесу в закладах загальної середньої освіти в реаліях, зумовлених непередбачуваними глобальними впливами, які є наявними, а також прогнозованими наслідками пандемії COVID-19, тобто в реаліях, аналогів яких не існує. І як результат, виникає потреба появи нових українських учителів як агентів змін і носіїв базових й універсальних людських цінностей, а також загальних європейських цінностей. Ця проблема особливо актуалізується в умовах непередбачуваних викликів, зумовлених пандемією COVID-19, котрі постали перед системою освіти України загалом і системою загальної середньої освіти зокрема. І саме система післядипломної освіти вчителів може перетворитися на дієвий механізм, здатний швидко й активно реагувати на зміни, котрі відбуваються в системі загальної середньої освіти в контексті кардинального перегляду змісту, форм, методів і прийомів навчання в новітніх реаліях, обумовлених впливом наявних і прогнозованих наслідків пандемії COVID-19. Таким чином, система післядипломної підготовки вчителів має змінитися й має бути спрямованою на подолання негативних наслідків пандемії COVID-19 на систему загальної середньої освіти в контексті глибокого розуміння трансформацій, які відбуваються в системі людських цінностей. Одночасно з озброєнням учителів закладів загальної середньої освіти ефективним психолого-дидактичним інструментарієм, котрий може бути використаним в класі, який стає зовсім іншим в реаліях пандемії COVID-19. Потребує розроблення психолого-дидактичного супроводу для батьків задля

успішного використання з метою уникнення непорозумінь і навіть можливих конфліктів, спричинених тісним спілкуванням і співіснуванням людей, які є приналежними до різних поколінь (мовчазне покоління, бебі-бумери, покоління X, мілленіали (покоління Y), покоління Z і покоління «Альфа»).

Започаткування процесу вдосконалення практики післядипломної підготовки вчителів, спрямованої на оновлення й удосконалення системи Нової української школи, забезпечить доцільність уведення трансформованих людських цінностей (базових та універсальних загальнолюдських цінностей, загальноєвропейських цінностей) в український клас в інноваційних реаліях, спричинених впливом реальних і прогнозованих наслідків пандемії COVID-19.

Поява нових українських учителів як агентів змін і носіїв базових та універсальних загальнолюдських цінностей, а також загальних європейських цінностей може бути гарантована через упровадженням удосконаленої системи післядипломної підготовки вчителів. Відповідаючи на непередбачувані виклики, спричинені пандемією COVID-19, оновлена система післядипломної підготовки вчителів має спрямовуватися на подолання її негативного впливу на систему загальної середньої освіти. Сучасні непередбачувані виклики мають розглядатися в контексті глибокого розуміння трансформацій, які відбуваються в системі базових та універсальних загальнолюдських цінностей усіх учасників (учнів, учителів, батьків) навчального процесу на рівні здобуття повної загальної середньої освіти.

Отже, швидке й якісне оновлення змісту післядипломної освіти вчителів має забезпечити появу сучасних українських вчителів як агентів змін і носіїв базових та універсальних загальнолюдських цінностей, а також загальних європейських цінностей в український клас.

Список використаних джерел

1. Концепція «Нова українська школа» [Електронний ресурс]: Розпорядження Кабінету Міністрів України від 14 грудня 2016 р. № 988-р. URL: <https://mon.gov.ua/storage/app/media/zagalna%20serednya/nova-ukrainska-shkola-compressed.pdf> (дата звернення: 10.11.2020 р.).

2. Малихін О. В. Інформаційно-навчальне середовище як засіб ефективної організації самостійної навчальної діяльності студентів вищих педагогічних навчальних закладів. *Наукові записки Тернопільського національного педагогічного університету. Серія : Педагогіка*. 2010. № 3. С. 33–38.
3. Малихін О. В., Арістова Н. О. Професійний розвиток учителів закладів загальної середньої освіти: віртуальні педагогічні спільноти. *Eurasian scientific congress. Abstracts of the 8th International scientific and practical conference. Barca Academy Publishing. Barcelona, Spain*. 2020. pp. 211–214. URL: <https://sciconf.com.ua/viii-mezhdunarodnaya-nauchno-prakticheskaya-konferentsiya-eurasianscientific-congress-9-11-avgusta-2020-goda-barselona-ispaniya-arhiv>
4. Про повну загальну середню освіту [Електронний ресурс]: Закон України від 13.07.2020 р. № 764-IX. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/463-20#Text>.
5. Стратегії інтеріоризації змісту професійної підготовки майбутніх філологів: теорія і практика: монографія (частина друга) / за ред. проф. О. В. Малихіна. Київ : ЦП «Компринт», 2018. 654 с.
6. Топузов О. М., Малихін О. В., Опалюк Т. Л. Педагогічна майстерність: розвиток професійно-педагогічної адаптивності соціальної рефлексії майбутнього вчителя: навчальний посібник. Київ: Педагогічна думка, 2018. 292 с.
7. Malykhin O. V. & Aristova N. O. Investigation into participation activity rate of foreign languages teachers in specially focused network pedagogical communities. *The New Pedagogical Review*. 2018. 53(3). P. 227–238.